

COLOANA DĂINUIRII NOASTRE

Dr. Corneliu BUCUR

Motto: *Lumea, așa cum e, e zidită bine, nu o poți schimba. Lumea e în cuprinsul ei nu în al nostru.*

Ernest Bernea.

Capitala Culturală Europeană a fost inaugurată de Muzeul ASTRA cu un eseu de fină înțelepciune antropologică mărturisit într-un act expozițional de excepție – Tezaure Umane VII.

În Piața Mică, recent restaurată general, ocazionat de organizarea expoziției „Tezaure Umane VII” – expoziția etalon și simbol a proiectelor Muzeului ASTRA dedicate promovării valorilor spirituale ale identității noastre, în anul 2007 a apărut un obiectiv de sculptură monumentală în lemn, inspirată din modestul instrument folosit la țesutul lânii, de către țărăncile maramureșene, numit **fusul cu zurgălăi**.

Creație artistică remarcabilă, înzestrată cu câteva modele decorative ce aparțin patrimoniului simbolistic arhetipal al românilor, coloana din stejar, înaltă de 5,5 m, este opera unui țaran de geniu, pe nume Petru Godja (zis „Pupăză”), din

Valea Stejarului, Maramureș, unul dintre cei dintâi creatori populari (țărani) primiți în Academia Artelor Tradiționale din România.

De un simbolism elaborat, de o incredibilă complexitate și profunzime (dovadă a cunoștințelor intime de semantică ancestrală, asimilată prin tainele de nepătruns ale mecanismelor tradiției, de transmitere orală), coloana tratează, de o manieră arhitecturală, sculpturală și decorativă, absolut impresionantă, întreg destinul istoric al neamului românesc, din perspectivă diacronic-culturală, semnificând dăinuirea unui neam, de sorginte preistorică și cu o continuitate multimilenară, în vatra etnogenezei sale.

Coborând cu o tainică și sapiențială emoție în veșnicia timpurilor artei brâncușiene se naște în memoria noastră o continuă elucidare a simbolului coloanei fără de sfârșit. Marele artist Constantin Brâncuși, atât de român de a devenit universal, a făurit bijuterii inestimabile din nobila simplitate a spiritului țaranului român. O laudatio închinată înțelepciunii ancestrale.

Aceste două simboluri, coloana fără de sfârșit și fusul cu zurgălăi se contopesc în lumina revelatoare a viziunii antropologice contemporane secolului XXI.

La temelia monumentului este un **ghizd de fântână** ale cărui grinzi de stejar definesc, prin „rosturile” încheieturilor de la capete (românii le numeau „rostre”), însăși temelia poporului român constând din cuprinderea și simbioza a două popoare: dacii și romanii. Fântâna, de cea mai veche formă tipologică, în care **ghizdul** doar protejează ochiul limpede de apă (din care te adapi îngenunchind și luându-ți singur apa, pentru potolirea setei), apare ca monumentul primordial al tuturor așezărilor omenești, simbolizând ospitalitate funciară. Ea se alătură fântânii medievale (reconstituită) din Piața Mare, sugerând faptul că deopotrivă satul și

orașul aveau, încă de la fondarea lor, menirea de a primi drumetii și călătorii lumii, cu brațele deschise, de a-i adăpa și hrăni. Pe ghizdul fântânii se sprijină o cruce având înconjurat centrul său cu un „colac”, decorat cu celebra „funie maramureșeană”. **Crucea** „pusă” pe fântână simbolizează esența spiritualității noastre creștine și temelia de spirit a neamului nostru, din moși-strămoși, de la dacoromani încreștinați în sec. II de Sf. Andrei.

Funia colacului și a tuturor elementelor circulare de pe fus reprezintă simbolul comuniunii spirituale a celor două „jumătăți” ale unei comunități și a destinului inseparabil dintre cei vii și cei morți. La baza fusului, fixat în „miezul crucii”, sunt „**zurgălăii**” (un montaj din piese având capetele retezate pieziș, asamblate printr-o împerechere și petrecere plină de rigoare și mister, sugerând amestecul tuturor neamurilor călărețe ce au trecut peste noi, timp de un mileniu, și care s-au „frânt” fie plecând aiurea, fie lăsându-se asimilate, în timp, de neamul românilor, tolerant și primitiv, statornic în vatra strămoșească, nicidecum aventurier și niciodată jinduind la pământul și bunurile altora. Capetele principalelor piese din această construcție (lucrate cu uimitor talent, numai de țărani maramureșeni) sunt decorate cu „dintele de lup”, semn că deși nu s-au îndepărtat de credința creștină, țărani noștri au păstrat, „nesmintit”, veacuri la rând, până aproape de vremurile de astăzi, obiceiul invocării simbolice a spiritului totemic al lupului pentru protecția curții și casei, a familiei, comunității și neamului,„ dovada incontestabilă a sincretismului nostru religios.

Pe cele patru fețe ale coloanei, deasupra „zurgălăilor”, **apar patru rozete „încolăcite”**, două dintre ele, cu câte șase raze, simbolizând cultul soarelui (semn distinctiv, clasic, al popoarelor indoeuropene), celelalte două având o tratare spiralată a rozetei centrale, simbolizând mișcarea planetelor, scurgerea anotimpurilor, lunilor, zilelor și nopților, sensul mișcării fiind cel al stelelor. Între cele două construcții formate din trunchiuri de romburi suprapuse (simbolizând trecerea succesivă, prin epoci istorice cu structuri economico-sociale felurite), ambele având

deasupra un romb aplatizat (simbolizând etapa de sinteză a construcției unității statale), avem o răsucire a fusului (o mișcare „în torsadă”), identică formei stâlpilor caselor din Gorj, decor ce simbolizează însăși dănuirea neamului, trecerea sa prin toate vicisitudinile, plierea sa pe toate cutele unor vremuri contorsionate, cu forța „custării” (a supraviețuirii, în sensul rămănerii noastre în leagănul și spiritul propriei etnogeneze, dar într-o urcare necontenită spre înalt, realitate care a generat, din partea savanților străini, expresia „poporul român, un miracol”.

Ieșind din văltoarele istoriei, din procesul învolburat de amestecul cu toate semințiile, așezate vremelnice sau statornice printre noi, de faceri și desfaceri a structurilor social-politice, decorațiunea coloanei se termină cu un „cer senin”, luminat de patru „sori”, înăuntrul celor patru cercuri, strălucind (semnal al încrederii în ziua de mâine), câte două spice de grâu, în formă de V, semn care simbolizează speranța în victoria poporului român, în viitor. Apoi, fusul patruleter al coloanei se rotunjește și se îngustează la vârf, devenind săgeata care sfidează orizontul.

Instalarea „Coloanei dănuirii noastre” în Piața Mică schimbă paradigma culturală a acestui spațiu istoric, după aceeași logică (pe care o găsim absolut identică), ca și în cazul „Coloanei infinitului”, a lui Constantin Brâncuși, la Târgu Jiu. Simbolistica majoră (dincolo de toată expresivitatea detaliilor decorative) a Coloanei „lui Pupăză”, prin forța impresionantă imprimată în toate creațiile monumentale ale maramureșenilor (porțile înalte, bisericile din lemn, a căror „săgeată” a turlei, inspirată de monumentele gotice, „urcă” de la 57 m, în cazul celei din Șurdești la 76 m, în cazul celei ridicate, recent, la Săpânța), confruntată cu monumentul cel mai înalt din Piața Mică (Turnul Sfatului) generează - puse față în față - ideea dialogului dintre culturile rurală și orală cu cea urbană și aulică, dintre cea română și cea săsească, invitând în final la dialogul culturii naționale cu cea europeană. În ultimă instanță, aceasta este însăși esența provocării Capitalei

Culturale Europene, Sibiu 2007, exprimată prin sintagma „Sibiu – orașul culturilor”.

În contextul particular al structurii etno-sociale a Sibiului (depopulat după 1990, într-o proporție larg majoritară, de populația germană), Primăria Sibiului (și volens-nolens și Asociația Culturală Europeană-Sibiu 2007, prin faptul, dorit cu insistență, ca primarul să fie și președintele Asociației) s-au orientat, predilect, spre martorii istorici ai cetății medievale: monumentele istorice și patrimoniul istoric (și artistic) al Muzeului Brukenthal, la rândul său, un obiectiv istoric. La rândul nostru, locuitorii cetății, de origine română (azi, imens majoritari), suntem determinați, în condițiile limitării capitalei cultural-istorice la frontierele fizice (topice) ale cetății Sibiului (în timp ce luxemburghezii și-au asociat un amplu teritoriu internațional, format din zonele cele mai semnificative din Belgia, Franța și Germania, în planul unei istorii medievale comune), voim a ne proiecta (și revela) propria identitate culturală, pe care nu o putem afirma mai deplin, mai revelator și mai semnificativ, decât prin valorile culturii tradiționale. Împlinim astfel, dorința exprimată de Barițiu de a argumenta, că niciodată destinul istoric al Sibiului, nu s-ar fi împlinit și rotunjit pe măsura celor petrecute fără contribuția Hinterlandului satelor românești dimprejur.

Expoziția generică „Tezaur Uman Vii” pentru programul nostru din 2007, Galeriile de Artă Populară (instalate la parterul Casei Artelor), Studioul „ASTRA Film” (situat în mansarda imobilului de la nr. 12 din Piața Mică), primesc, într-o măsură semnificativă și revelatoare, prin coloana înfiptă în centrul istoric al Sibiului, suprema șansă de a fi ambasadorii acreditării propriei noastre identități.

Prin sugerarea funcției îndeplinite de instrumentul (banal, preistoric), care a inspirat sculptura monumentală, aceea de unealtă activă ce îndeplinește funcția „torsului”, acest monument, de tipul „coloanelor”, devine expresia simbolică a însăși devenirii noastre istorice, căci ce altceva este existența în plan cultural a

popoarelor lumii, a celor care nu au jucat un rol militar agresiv, care nu au avut tentative expansioniste, care nu au stat la baza progreselor tehnice universale și nici la temelia marilor reforme culturale-artistice, fiind „condamnați” la o existență introvertită (refugiindu-ne în folclor), decât „un tors” molcom și discret, cel mai adesea în intimitatea caselor noastre, din caierul istoriei universale.

O logodnă ideatică a burgului sibian cu maiestruoasa Europă. Semnul de peceteluire a acestei legături interioare, adânc spirituale, este însuși fusul cu zurgălăi, un dar de nuntă oferit miresei, o chemare la țeserea împreună a întregii vieți-istorii. Cântecul duios de misterios, simțit doar de cei încrezători, păstrători ai cetății identității, ai adevăratului chip, se ridică la ceruri, străpungând timpurile-norii.

În vremea tăcerii, izvoarele scrise, a uitării sau ignorării cancelariilor străine, infirmă sau ignoră existența noastră și lucrarea noastră fundamentală în istorie, aceea de a lucra pământul, în derularea anonimă a obligațiilor îndătinat, timp de un mileniu (mileniul migrației popoarelor nomade), de a da stăpânilor vremelnici dijmă (zeciuiala) din roada pământului și din toate bunurile subpământului (sare și păcură, fier și aur), supraviețuind miraculos, noi ne-am „tors”, „urzit” și „țesut” propria noastră identitate culturală, purtată spre veacul XXI prin forța impresionantă a Tradiției orale. Arhiva instituției noastre, fabuloasă, atât filmică, cât și fotografică, cu proiectele sale cinematografice și expoziționale, susține cu aplomb și mai ales cu argumente irefutabile, acel program preluat din Recomandările (1989 și 1999) și Convențiile UNESCO (2004 și 2005) și constând în însăși paradigma superioară a sec. XXI: păstrarea identității culturale naționale sau comunitare, definită prin sintagma „patrimoniul cultural imaterial” și botezată „Tezaur Uman Vii”.

În anul de grație 2007, Muzeul ASTRA va avea bucuria vernisării expoziției „Constantin Brâncuși și valorile arhetipale ale satului românesc. Spre Europa prin noi înșine”.

În 2001-2002, ASTRA a itinerat expoziția „Valorile arhetipale ale satului gorjean și Constantin Brâncuși”. Revenim, dar de data aceasta cu alte și alte conotații, expoziția suferind o nouă întrupare semantică a imaginii.

Privind ca pe o hartă a simbolurilor, trasăm cu gestul strategic al metaforei, un drum inițiativ al Sibiului spre nobila Europă: zidurile abisale ale fântânii, crucea, funia cu *noduri și semne*, înlănțuitoare, zurgălăii – bătăile ritmice ale ceasului-inimii istoriei și teaurizarea tradiției, coloana dăinuirii, singura armă pacificatoare de cucerire a veșniciei.

Iată în ce mod se cere privită și „înțeleasă” „Coloana dăinuirii noastre”, așezată în Piața Mică a Sibiului, în zilele de debut al unei noi Capitale Culturale Europene, în anul 2007. Iată care este principalul mesaj cultural adresat de

Muzeul ASTRA unei Europe întregi (care ne-a cuprins recent în structurile sale organice): *esența cultural-istorică a Sibiului* (și prin extensiune, a Ardealului și chiar a României) este *multiculturalitatea*, iar datoria noastră sacră, deopotrivă a românilor și sașilor, a maghiarilor și rromilor, este să o cultivăm, să o apărăm și să o promovăm în cadrul programului comun, în semn de respect pentru ctitoriile înaintașilor și în semn de mare răspundere pentru păstrarea policromiei culturale a Europei.

Meritul unui țaran septuagenar din Maramureș, Petru Godja, va rămâne de-a pururi acela, de a fi instalat la kilometrul 0 al Culturii europene din anul 2007, o coloană simbol a identității cultural-tradiționale a poporului român, „coloana dăinuirii noastre”.